RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 530006

Onderwerp: Herijking beleid internationale betrekkingen

Voorstel

1. De notitie 'Beleid internationale betrekkingen' vast te stellen als kader voor Arnhems internationale beleid voor de komende jaren.

Inleiding

Voor u ligt de gecombineerde evaluatie en herijking van het Arnhemse beleid voor internationale betrekkingen. Naast een terugblik op het gevoerde beleid en de resultaten ervan, stelt deze notitie ook de kaders voor de komende periode vast.

De aanleiding voor deze notitie is een toezegging aan de gemeenteraad. De vorige beleidsnotitie, 'Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief', is in januari 2016 door de raad vastgesteld. De notitie gold als beleidskader voor Arnhems internationale beleid tot 2020.
Met de voorliggende notitie willen we stilstaan bij de resultaten en vorderingen tot nu toe en vanuit die kennis en ervaring de kaders voor de komende periode beschrijven. Hiermee biedt de notitie zowel een evaluatie als een herijking van het Arnhems beleid op het gebied van internationale betrekkingen.
Daarnaast speelt de wens om meer aandacht te geven aan mensenrechten. Verschillende raadsfracties spreken het college aan op de actuele mensenrechtensituatie in bijvoorbeeld China en Saoedi Arabië. Zij vragen het college daar consequenties aan te verbinden. Het college heeft aangegeven daar bij de evaluatie van het beleid op terug te willen komen. Dat gebeurt met dit voorstel en de bijgevoegde beleidsnotitie. In het voorstel en de notitie heeft het college het advies meegewogen van het kabinet, het ministerie van Buitenlandse Zaken en dat van Amnesty International.

Beoogd effect

De 'basis' reden waarom de gemeente internationale betrekkingen onderhoudt, blijft dat Arnhem en de regio er baat en belang bij hebben. De gemeente ziet de betrekkingen niet als doel, maar als 'middel'. De inhoud (of 'scope') varieert dus en dat blijft zo: soms gaat het vooral over economie, maar een andere keer staat het duurzaamheidsbeleid centraal, of ons mobiliteitsbeleid en de (internationale) bereikbaarheid, of het opvangbeleid van mensen met een vluchtelingenstatus. De directe 'opbrengsten' kunnen ook wisselen: soms is het motief van een bezoek de relatie of het netwerk goed te houden, een volgende gelegenheid gaat het specifiek om kennisverwerving of het delen van ervaring en 'best practices' en soms gaat het om het verwerven van een Europese subsidie of het uitvoeren van een concreet samenwerkingsproject. De rode draad in het beleid is dat de gemeente wil dat internationale betrekkingen bijdragen aan één of meer doelen in de gemeentelijke beleidsprogramma's.
Als gevolg van deze herijking gaat de gemeente naast de positieve bijdrage aan beleidsdoelen nadrukkelijker ook de risico's en de mensenrechtensituatie meewegen.

Gemeente Arnhem

Argumenten

1.1 Ons beleid voor internationale betrekkingen levert positieve resultaten op voor de stad

Uit extern onderzoek en eigen ervaringen blijkt dat het beleid tot positieve resultaten heeft geleid voor de stad. Het gaat om verschillende soorten resultaten.

Zo hebben we bijvoorbeeld de afgelopen jaren een goede relatie opgebouwd met onze Duitse buren in de deelstaat Noordrijn-Westfalen (NRW). Het Arnhemse initiatief voor een grensoverschrijdend stedennetwerk op Euregio schaal heeft in 2017 geleid tot een convenant en een structureel samenwerkingsverband tussen 7 grotere (100.000 +) steden in de Euregio Rijn Waal: Apeldoorn, Arnhem, Ede, Nijmegen, Düsseldorf, Duisburg en Moers. Goede buurrelaties en kennisdeling zijn hierin belangrijke motieven. Daarnaast worden, o.a. vanuit een gezamenlijk ontwikkelde duurzaamheids-agenda, kansen opgepakt en gezamenlijke projecten ontwikkeld. De Arnhemse leden van de Euregioraad en drie Euregiocommissies zijn deze bestuursperiode zeer betrokken geraakt. Er is een actieve deelname en inhoudelijke inbreng, daar waar nodig afgestemd met andere Nederlandse leden. Dit heeft geleid tot een Strategische Agenda 2025+ Euregio Rijn Waal, een Grenzlandagenda 2021 en een Euregionaal Mobiliteitsplan. Een ander resultaat, waar de gemeente als 'gaststad' aan bijdroeg, was de succesvolle conferentie tussen Nederland en Noordrijn-Westfalen op het gebied van duurzame energie: de Combined Energy Conference. Zo'n 350 Duitse en Nederlandse vertegenwoordigers van ministeries, kennisinstellingen en bedrijven waren 29 januari 2020 te gast in Musis Arnhem. Een iets uitgebreidere beschrijving van de resultaten in onze Euregionale samenwerking vindt u in de bijgevoegde nota, Hoofdstuk 1 bij actielijn 3.

Om ook kort stil te staan bij de resultaten in de andere actielijnen noemen we nog het volgende:

- Voor tientallen miljoenen extra middelen en beleidsresultaten in Europese projecten (Hoofdstuk 1, actielijn 4).
- Kijkend naar de 20-jarige relatie met Wuhan heeft de gemeente bijgedragen aan extra marktkennis, contacten en contracten voor ondernemers uit onze stad en regio. De positieve resultaten tellen op tot enkele miljoenen euro's en enkele tientallen arbeidsplaatsen. Dit is een veelvoud van onze gemeentelijke kosten (per jaar € 10-15.000). Meer informatie in Hoofdstuk 1 (actielijn 1) en bijlage 2 van de beleidsnota.
- Andere positieve resultaten gelden het internationale vestigingsklimaat van onze stad en regio, met een betere website en versterking van de aandacht voor internationale werknemers, voor "ons" World Trade Centre Arnhem- Nijmegen en voor de Rivers International School (Hoofdstuk 1, actielijn 2).

In aanvulling op de aandacht voor deze positieve resultaten leert de ervaring in afgelopen jaren dat internationale betrekkingen en handelsmissies ook gepaard gaan met risico's en mogelijke nadelige effecten. Daarbij kan het gaan over kwetsbaarheid door afhankelijkheid van internationale toelevering, mensenrechtenschendingen, het risico van bedrijfsspionage of dat het intellectueel eigendom onvoldoende beschermd kan blijken. Dit is overigens niet uniek voor Arnhem, het speelt ook op nationaal en internationaal niveau.

We hadden hier al aandacht voor, maar gaan deze zaken in de komende periode explicieter aan de orde stellen en meewegen, via een deels nieuw afwegingskader.
Verder heeft het college het voornemen om de relaties, de kennisdeling en de samenwerking in de Euregio verder te verdiepen en uit te breiden.

Over het toekomstige beleid leest u meer in de volgende paragraaf.

1.2 De voorgestelde focus en het aangepaste afwegingskader zijn nodig en doen recht aan de resultaten en adviezen.

Er komen bijna dagelijks vele kansen en mogelijkheden langs om internationale relaties aan te gaan, ook in het kader van Europees beleid en subsidieregelingen. Het kost te veel tijd en geld om die allemaal goed te verkennen, uit te laten groeien en er de vruchten van te plukken. Tegelijk nemen zoals gezegd de (mogelijke) risico's toe en vragen raadsfracties aandacht voor de mensenrechten.

Het college stelt voor - net als voorheen - focus te houden en maar een beperkt aantal internationale relaties structureel te onderhouden.
Net als voorheen willen we ook actief de samenwerking blijven zoeken binnen de regio en met partijen als de regionale ontwikkelingsmaatschappij OOSTNL, die opdracht heeft van het Rijk en de provincies Gelderland en Overijssel om de internationale handel en investeringen in ons landsdeel te bevorderen. Actuele ontwikkelingen zoals de Brexit krijgen daarin aandacht en de gemeente speelt daarop in, ook in de komende periode.
Naast het beperkte aantal 'structurele' relaties blijven ook 'niet-structurele' relaties mogelijk en wenselijk, zoals internationale samenwerkingsprojecten, bezoeken en ontvangsten. Wel wil het college een aangepast afwegingskader gaan hanteren, zodat we in alle relaties de juiste keuzes kunnen maken.

- Over de structurele relaties: Vanwege de bereikte resultaten en de ingewonnen adviezen stelt het college voor om voort te bouwen op het samenwerkingsverband van de Euregio Rijn-Waal en op de bestaande zusterstadrelatie met Wuhan, zij het beide met een aantal aanpassingen in de voorbereiding en uitvoering.
    - Voor de samenwerking in de Euregio Rijn-Waal stelt het college met de bijgevoegde nota voor dat de gemeente de bestuurlijke en ambtelijke betrokkenheid vanuit de verschillende beleidsprogramma's verder intensiveert en in de komende periode een agenda met vijf speerpuntonderwerpen hanteert (actielijn 3, pag.18 e.v.) Ook de versterkte regionale samenwerking Regio Arnhem Nijmegen gaat zich, mede door onze inbreng, naast Europa (Brussel) meer richten op de versterking van de relatie met Noordrijn-Westfalen en we zullen dat steunen. Het gegeven dat Arnhem en de regio centraal gelegen zijn tussen de Randstad en het Ruhrgebied wil de regio nog krachtiger benutten. Ook de huidige crisis leert hoe belangrijk een goede relatie met de Duitse buren is.
    - Voor de relatie met Wuhan stelt het college met de bijgevoegde nota voor om de relatie voort te zetten op ongeveer hetzelfde niveau, maar in de voorbereiding en uitvoering wel aanpassingen te doen zodat we aansluiten op de adviezen vanuit de externe evaluatie en de gesprekken met Buitenlandse zaken en Amnesty International. Het gaat o.a. om meer voorlichting over de risico's van internationale missies en daartegen te nemen maatregelen en om meer aandacht voor situaties en gebeurtenissen die internationale vragen oproepen of juist extra waardering kunnen gebruiken, inclusief situaties en gebeurtenissen rond mensenrechten (p.12 e.v.).
    - Vanwege meer historische redenen wordt ook de relatie met Croydon en Gera voortgezet, waarbij de gemeente een beperkte en meer ceremoniële rol vervult (p. 22).

- Over het aangepaste afwegingskader: Wat hetzelfde blijft, is dat de gemeente vooraf en achteraf kijkt of de kosten opwegen tegen de extra kennis of beleidsresultaten. Wat anders wordt, is dat reizen of ontvangsten *buiten Europa* een extra afweging vergen, waarbij ook de mensenrechten-situatie wordt meegewogen. Naast het meewegen van de mensenrechtensituatie gaat het ook om

de algemene veiligheids- en gezondheidssituatie, het risico van bedrijfsspionage of dat het intellectueel eigendom van meereizende ondernemers onvoldoende beschermd blijkt.
Het college is zich ervan bewust dat dit criterium "binnen of buiten Europa " deels arbitrair is. Sommige landen **binnen** de EU liggen verder weg van Nederland dan sommige landen buiten de EU, met hogere reis- en milieukosten tot gevolg. En sommige landen binnen de EU hebben net als sommige landen buiten de EU ook te lijden onder uitholling van democratische waarden en mensenrechten. Toch stelt het college dit criterium voor. Want het gegeven blijft dat we met de EU een gemeenschap vormen waarin we samen optrekken en daarnaast draagt dit criterium eraan bij dat het afwegingskader ook praktisch hanteerbaar is.

1.3 *Door actielijnen te formuleren worden onze doelen direct ondersteund en geven we richting aan onze inzet.*

We kiezen voor vijf actielijnen waarmee we focus aanbrengen in onze inspanningen:
Actielijn 1: bevorderen buitenlandse handel, toerisme en investeringen;
Actielijn 2: bevorderen internationaal vestigingsklimaat;
Actielijn 3: samenwerken in de Euregio Rijn-Waal;
Actielijn 4: meer profiteren van EU-subsidies;
Actielijn 5: onderhouden relatie Croydon en Gera.

In de beleidsnotitie van 2016 was sprake van drie actielijnen en het voortzetten van de relatie met Croydon en Gera. Om praktische redenen presenteren we de acties in het vervolg langs vijf lijnen. De voormalige actielijn 'Euregio en EU-subsidies' splitsen we in tweeën en het onderhouden van de relatie met Croydon en Gera benoemen we nu ook als actielijn.

In de beleidsnotitie benoemen we per actielijn wat was voorgenomen, wat de resultaten zijn en welke vervolgacties we willen uitvoeren.

Kanttekeningen en risico's

1.1 *Door de focus op een beperkt aantal structurele relaties bestaat het risico dat andere potentieel succesvolle internationale samenwerkingsrelaties worden gemist.*

Dit is een reële kans. Echter, we verwachten uiteindelijk meer resultaat te boeken door het maken van bewuste keuzes en door in te zetten op de bestaande kansrijke relaties. Het beleid biedt daarnaast gelegenheid om op projectmatige of incidentele basis internationale relaties aan te knopen.

Participatie

Externe participatie vond plaats via de gesprekken met Buitenlandse Zaken en Amnesty International en vanuit de contacten binnen de Euregio Rijn-Waal.
Voor de evaluatie en herijking van de relatie met Wuhan is extern onderzoek uitgevoerd. In de periode van april t/m juni 2019 is een dwarsdoorsnede van alle betrokkenen en belanghebbenden benaderd om te vragen naar de ervaringen en aanbevelingen. Gesprekken werden gevoerd met 10 belanghebbende ondernemers en instellingen, naast 3 betrokken overheden (Rijk, provincie en gemeente) 2 organisaties waarmee de gemeente in de uitvoering nauw samenwerkt en The Economic Board. De aanbevelingen uit het onderzoek zijn opgenomen in bijlage 2 van de beleidsnotitie. Daarin lichten we ook toe hoe we

deze overnemen in het beleid; de intentie is dat we elke aanbeveling praktisch proberen toe te passen binnen de gegeven budgettaire kaders.

Financiën

De middelen voor de verschillende actielijnen worden gevonden binnen de bestaande budgetten en beleidsprogramma's.
Binnen het programma Vitale economie handhaaft de gemeente, net als in de vorige periode, een budget van ca. € 35.000, - voor actielijnen 1 en 2 samen, waarvan ca. € 10-15.000,- voor de relatie met Wuhan. In hetzelfde programma is ook een budget van € 27.000, - opgenomen voor het lidmaatschap van de Euregio Rijn-Waal (actielijn 3).

Binnen de andere programma's zijn geen aparte posten voor internationale betrekkingen en/of activiteiten gereserveerd. Dat wil niet zeggen dat er geen middelen zijn.
Budget en ambtelijke capaciteit wordt binnen de bestaande programma- en beleidsbudgetten vrijgemaakt als de betreffende portefeuillehouder en programmamanager vinden dat de kosten ervan leiden tot voldoende bijdrage aan de gemeentelijke beleidsdoelen, en als die beslissing past binnen het afwegingskader zoals dat in bijlage 1 van de beleidsnotitie is uitgewerkt.

Uitvoering

Eenmaal door de raad vastgesteld, biedt de notitie het kader om de internationale relaties en het vestigingsklimaat in de komende tijd verder te ontwikkelen. De doelstelling en beschreven focus bieden, samen met de vastgestelde actielijnen, het kader en de aanknopingspunten voor acties die het college en het ambtelijk apparaat wel (en niet) zullen oppakken. De looptijd van dit kader en de bijbehorende acties is vooralsnog onbepaald. Als de actualiteit daartoe aanleiding geeft kunnen wijzigingen worden voorgesteld.

Communicatie

Niet van toepassing

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad
- Notitie 'Beleid internationale betrekkingen'

RAADSVOORSTEL

Besluit van	
Zaaknummer	530006

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 19 januari 2021, nummer: 530006;

gelet op artikel 147 van de Gemeentewet;

besluit:

1. De notitie 'Beleid internationale betrekkingen' vast te stellen als kader voor Arnhems internationale beleid voor de komende jaren.

De griffier, De voorzitter,

Gemeente Arnhem